

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ЩОДО ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

цесі, бо така діяльність сприятиме формуванню у дітей наукової картини світу.

1. Альтишуллер Г.С. *Творчество как точная наука.* – М.: Советское радио, 1979. – 67 с.
2. Клименюк О.В. *Методологія та методи наукового дослідження: Навчальний посібник.* – К.: “Міленіум”, 2005. – 186 с.
3. Кудрова И.А. *О развитии мышления на основе исследовательского подхода (на примере уроков философии) // Стандарты и мониторинг.* – 2006. – №5. – С. 14 – 21.
4. Кузьменко В.В. *Формування в учнів наукової картини світу (XX століття): Навчальний посібник.* – Херсон: РІПО, 2006. – 222 с.
5. Лейтес Н.С. *Возрастная одаренность школьников.* – М., 2000. – 168 с.
6. Матюгин И. Ю., Жемаева Е. Л., Чакаберия Е. И., Рибникова И. К. *Как развить хорошую память.* – М.: “РИПОЛ КЛАССИК”, 2002. – 416 с., илл.

7. *Новый энциклопедический словарь.* / Гл. ред. А.П. Горкин. – М.: Науч. Изд-во “Большая Российская энциклопедия”, 2000. – 1456 с.

8. Ротенберг В.С., Бондаренко С.М. *Мозг, обучение и здоровье.* – М., 1989. – 134 с.

9. Савенков А.И. *Путь к одаренности: исследовательское поведение младших школьников.* – СПб.: Питер, 2004. – 272 с.: ил.

10. Сухомлинський В.О. *Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості // Вибрані твори: У 5т.* – К.: Радянська школа, 1976. – Т1. – 416 с.

11. І. Стеценко. *Дослідження як технології отримання знань для дошкільників та молодших школярів.* // Інформатика. – 2007. – №33 – 34. – С. 36 – 40.

12. *Философский энциклопедический словарь* / Гл. редакция: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. – М.: Советская энциклопедия, 1983. – 840 с.

Інна Кончиц, методист відділу роботи з обдарованою учнівською молоддю
Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ЩОДО ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглядається нормативно-правова база як фундаментальна основа державної підтримки обдарованої учнівської молоді на сучасному етапі розвитку освіти. Розкривається значимість окремих нормативних документів, спрямованих на пошук, розвиток та підтримку обдарованої молоді.

Постановка проблеми. Всесвітня організація ЮНЕСКО оголосила XXI століття століттям освіти. Це свідчить про визнання міжнародним співтовариством освіти як домінанти не тільки в розв’язанні глобальних проблем людства, а й у формуванні підвалин інформаційної цивілізації. Перехід від індустріального до інформаційного суспільства вимагає від людини ініціативності, творчості, комунікативності та здатності швидко реагувати на зміни. Таким чином, революція в освіті має забезпечити сукупність якісних зрушень, серед яких “... перехід від засвоєння інформації до формування якостей, необхідних для творчої діяльності та постійного засвоєння нової інформації. Отже, основним орієнтиром освіти є формування творчої особистості, що здатна само розвиватися” – такої думки О. Овчарук [5, 16].

Тому реформи, що відбулися у вітчизняній освіті, визначили з-поміж важливих напрямів – спрямованість на гуманістичні, особистісно орієнтовані, розвивальні освітні технології, які зумовили зміни у ставленні до учнів з неординарними здібностями. Творчі, соціально активні молоді люди завжди потрібні державі, а в часи системних змін саме такі особистості потребують особливої уваги з боку державного, приватного та громадського секторів. Актуальність проблеми захисту інтересів обдарованої молоді в Україні зумовлена суспільною практикою. У сучасному глобалізованому світі наростає жорстка кадрова конкуренція між державами й регіонами: за обдарованих молодих учених, митців, спортсменів, політиків, економістів. Безсистемність державної політики у цій сфері спричиняє втрату Україною свого май-

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ЩОДО ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

бутнього внаслідок виїзду обдарованої молоді за кордон. Існує фундаментальна суперечність між фактичним рівнем підтримки обдарованої молоді в Україні і суспільною потребою в творчій особистості, здатній зрушити тектонічні пласти проблем у всіх сферах життя. Адже саме обдаровані люди здатні здійснити якісний прорив, зробити успішною Українську державу [8].

Аналіз досліджень і публікацій. Природою таланту і геніальності (поняття “обдарованість” до XIX століття не вживалось) люди цікавилися з давніх-давен. Теоретичні питання обдарованості досліджували вітчизняні (Г. Бурменська, Ю. Гільбух, М. Гнатко, С. Гончаренко, О. Кульчицька, М. Лейтес, О. Матюшкін, В. Моляко, О. Музика, А. Петровський, С. Рубінштейн, В. Слуцький, Б. Теплов) та зарубіжні (Б. Блум, Дж. Гілфорд, Ф. Монкс, Дж. Рензулі, Л. Терман, П. Торранс та ін.) вчені.

З метою пошуку, розвитку та підтримки обдарованих дітей розроблена ціла низка психологічних тестів, в освітню практику впроваджуються новітні технології: гуманно-особистісна технологія (Ш. Амонашвілі), Вальдорфська педагогіка (Р. Штейнер), технологія саморозвитку (М.Монтессорі), технологія розвивального навчання (Л. Виготський), технологія формування творчої особистості (Є. Ільїн, І. Волков) та ін.

Водночас, специфіка розвитку обдарованих дітей передбачає не тільки особливу організацію навчально-виховного процесу, обов’язковий психологічний супровід цієї категорії школярів, а й належне науково-методичне, ресурсне забезпечення; підготовку загальноосвітніх закладів та вищих шкіл до цієї роботи; суспільне визнання та матеріальне заохочення обдарованої учнівської молоді та її наставників. Фундаментальну основу державної підтримки обдарованої молоді складає продумана і чітка законодавча база, вивченню якої приділяється незначна увага.

Зрозуміло, що стаття унеможливорює розкриття суті значної кількості нормативно-правових документів, тому **метою статті** є аналіз сучасної нормативно-правової бази вітчизняної системи освіти щодо виявлення, підтримки та розвитку обдарованої молоді.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що удосконаленням нормативно-правової бази на державному рівні, втіленням у життя державної політики у відповідній сфері суспільних відносин займаються центральні органи виконавчої влади, до яких належать: міністерства, державні комітети, відомства, національні агентства, головні управління тощо.

Серед міністерств, що опікуються обдарованою учнівською молоддю, найбільш дієвими є:

Міністерство освіти і науки, Міністерство культури і туризму, Міністерство у справах сім’ї, молоді та спорту, Міністерство охорони здоров’я та інші.

Аналізуючи нормативно-правову базу Міністерства освіти і науки, вважаємо за необхідне дати визначення основних понять.

Нормативно-правова база – система правових актів, нормативних документів і стандартів, що визначають системну політику в освітній галузі, порядок створення, функціонування та розвитку системи освіти та її підсистем, відповідальність підрозділів і служб за виконання зазначених у документах положень.

Нормативно-правовий документ (акт) – письмовий документ прийнятий або санкціонований народом, органом державної влади або місцевого самоврядування, який встановлює, змінює, припиняє чи конкретизує норми права, містить розпорядження загального характеру і постійної дії, розраховане на багаторазове використання [2].

Серед нормативних документів розрізняють: закони і підзаконні акти.

Закони – це прийняті у визначеному конституцією порядку нормативні акти органу законодавчої влади або усього народу, що регулюють найважливіші суспільні відносини і мають найвищу юридичну силу щодо інших правових актів [9]. На основі й на виконання законів різними органами державної влади видаються **підзаконні акти (постанови, укази, розпорядження, рішення, інструкції, ...)**, що деталізують і розвивають положення, які закріплені у законах та визначають процедуру їх реалізації.

Таким чином, нормативні документи встановлюють правила, загальні принципи чи характеристики різних видів діяльності в галузі освіти або їх результатів.

Одним з перспективних методів державної політики у сфері роботи з обдарованою учнівською молоддю є розвиток та удосконалення нормативно-правової бази в галузі освіти.

Розвинуті країни світу всіляко підтримують обдаровану молодь, створюючи і реалізуючи відповідні програми. Так, наприклад у 2000 році було прийнято “План економічного і соціального оновлення Європи до 2010 року”, так звану Лісабонську стратегію, метою якої є перетворення економіки Європейського Союзу на найефективнішу в світі структуру. Водночас, для успішної реалізації цього плану виникла необхідність підготувати у найкоротший термін додатково 700 ти-

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ЩОДО ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

сяч молодих науковців. Як свідчить практика багатьох держав, за такою схемою діють більшість європейських освітніх проєктів. Країни члени Європейського Союзу не шкодують мільйонних коштів для стимулювання молоді до науково-дослідницької роботи. Державна підтримка обдарованої молоді активно здійснюється і в країнах ближнього зарубіжжя – Росії, Білорусії, Казахстані.

На розв'язання основних завдань системи національної освіти України (в тому числі і загальної середньої освіти), пов'язаних з формуванням творчо активної, всебічно розвиненої особистості націлює нас ряд державних нормативно-правових документів, серед яких:

- Закон України “Про освіту” (від 23.05.1991 р. №1060-XII);

- Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття) (Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 р. №896);

- Указ Президента України “Про Національну програму “Діти України” (від 18.01.1996 р. №63/96);

- Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності (від 18.08.1998 р. №305);

- Закон України “Про загальну середню освіту” (від 13.05.1999 р. №651-XIV);

- Закон України “Про позашкільну освіту” (від 22.06.2000 р. №1841-III);

- Указ Президента України “Про Національну доктрину розвитку освіти” (від 17.04.2002 р. №);

- Закон України “Про загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004-2008 роки” (від 18.11.2003 р. №1281-IV);

- Положення про Малу академію наук учнівської молоді (від 09.02.2006 р. №90);

- Указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні” (04.07.2005 р. №1013/2005);

- Указ Президента України “Про положення про стипендії Президента України для переможців Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових навчальних предметів і Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України” (16.05.2006 р. №398);

- Розпорядження Кабінету Міністрів “Про утворення Інституту обдарованої дитини” (від 08.08.2007 р. №635-р);

- Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної цільової програми роботи з обдарованою молоддю на 2007-2010 роки” (від 08.08.2007 р. №1016).

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей. Для реалізації цієї мети “створюються профільні класи, спеціалізовані школи, гімназії, ліцеї, колегіуми...” [4, 26].

У Національній доктрині розвитку освіти сказано, що “Держава повинна забезпечувати: формування у дітей та молоді сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості; створення умов для розвитку обдарованих дітей та молоді” [6, 120].

Водночас, в Україні через відсутність системи створення умов для реалізації інтелектуального і творчого потенціалу склалась складна ситуація щодо пошуку, підтримки обдарованої молоді. У зв'язку з цим, Президент України В.А. Ющенко своїм указом “Про невідкладні заходи щодо функціонування та розвитку освіти в Україні” постановив “підготувати та подати до 1 листопада 2005 року на затвердження Програму роботи з обдарованою молоддю на 2006 – 2010 роки, спрямовану на створення в Україні сприятливих умов для пошуку, підтримки і стимулювання інтелектуально і творчо обдарованих дітей та молоді, самореалізації творчої особистості в сучасному суспільстві” [1].

На виконання вищезазначеного указу та з метою створення загальнонаціональної системи пошуку, відбору та державної підтримки обдарованих дітей та молоді розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2006 р. №202-р було затверджено Концепцію Державної програми роботи з обдарованою молоддю на 2006 – 2010 роки.

Над розробкою проєкту Державної програми працювали спеціалісти Інституту обдарованої молоді, створеного за ініціативи Президентів Академії педагогічних наук України В.Г. Кременя та Малої академії наук С.О. Довгого.

Інститут обдарованої молоді – науковий центр, основними завданнями якого є:

1) здійснення фундаментальних і прикладних досліджень, зорієнтованих на розроблення нових напрямів роботи з обдарованими учнями й студентами, шляхом створення теоретико-методологічних, методичних засад розвитку ефективних систем виявлення, навчання і професійної орієнтації обдарованої молоді;

2) сприяння максимальному наближенню на-

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ЩОДО ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

вчання і виховання дітей в Україні до здібностей кожної дитини, формування інноваційної особистості, утвердження дитиноцентризму в освіті;

3) розроблення, випробування й упровадження педагогічних технологій обдарувань кожної дитини у певних галузях життєдіяльності й педагогічний супровід її творчого, інтелектуального і фізичного розвитку;

4) підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів за відповідними спеціальностями для роботи з обдарованою молоддю;

5) організація та проведення наукових, науково-методичних і науково-практичних конференцій, конгресів, симпозіумів, семінарів з проблем виявлення та підтримки обдарованої молоді;

6) науково-просвітницька діяльність, ознайомлення широких верств населення України з результатами роботи Інституту та популяризація здобутків обдарованих дітей і молоді;

7) поглиблення міжнародного співробітництва у сфері нових педагогічних технологій навчання і виховання обдарованих дітей і молоді [7].

Крім зазначених завдань, перспективним напрямом роботи Інституту є розробка концептуальних засад та формування державної політики у сфері підтримки обдарованої молоді.

До розробки проекту Державної програми роботи із обдарованою молоддю на 2006 – 2010 роки долучилися експерти Всеукраїнської молодіжної громадської організації “Союз обдарованої молоді”, основною метою діяльності якої є захист інтересів обдарованої молоді та сприяння ефективній реалізації можливостей молодих людей в сучасних умовах шляхом здійснення культурної, екологічної, оздоровчої, аматорської спортивної, наукової і просвітницької діяльності [8].

Отже, результатом спільної діяльності вищезазначеної установи і організації стала затверджена Постановою Кабінету Міністрів України Державна цільова програма роботи з обдарованою молоддю на 2007 – 2010 рр., метою якої є забезпечення підтримки обдарованої молоді шляхом створення умов для її творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку.

Найголовнішими завданнями цього документу є: налаштування загальнонаціональної системи виявлення та відбору обдарованого юнацтва, визначення стратегії роботи з ним, розроблення нових напрямів роботи з такою молоддю.

Реалізація програми здійснюватиметься на двох рівнях: державному та регіональному (схема 1).

Одним зі шляхів поліпшення умов розвитку, виховання і освіти дітей є впровадження нових, форм та методів, які б відповідали потребам роз-

витку особистості дитини, сприяли розкриттю її талантів, духовно-емоційних, розумових і фізичних здібностей [3]. Розвиток високотехнологічного інформаційного суспільства є стимулом для використання різноманітних форм позакласної навчальної роботи з учнівською молоддю. Найпоширенішими інтелектуальними змаганнями в країні є Всеукраїнські олімпіади, турніри, конкурси, які проводяться згідно із затвердженням Міністерством освіти і науки Положенням про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності.

Понад 4 мільйони учнів загальноосвітніх навчальних закладів є учасниками Всеукраїнських предметних олімпіад, турнірів, конкурсів, фестивалів тощо. Ці організаційні форми роботи стають дієвим засобом формування мотивації до навчання, підвищення пізнавальної активності, поглиблення і розширення знань, підтримки творчо обдарованої учнівської молоді, створення умов для збереження й розвитку інтелектуального потенціалу нації.

За даними Міністерства освіти і науки України, щороку близько 3 млн. школярів (60% від загальної кількості) залучаються до участі у Всеукраїнських учнівських олімпіадах, де змагаються в особистій першості, виявляючи самотні таланти, нестандартні підходи до розв’язання творчих завдань і вміння застосовувати набуті знання. Завершальним етапом предметних олімпіад є міжнародні учнівські олімпіади з навчальних предметів – престижні інтелектуальні змагання, учасниками яких є обдаровані молоді люди з багатьох країн світу. Однією з нових форм роботи з обдарованими учнями, які навчаються у закладах, відділеннях наукових центрів, є Інтернет-олімпіади (наказ Міністерства освіти і науки України “Про проведення Всеукраїнських учнівських Інтернет-олімпіад з базових дисциплін” від 06.11.2002 р. №638). Юні інтелектуали України на цих змаганнях щороку показують високі результати.

Як свідчить аналіз активності участі школярів у різних видах змагань, цікавою формою є також командні змагання – турніри. Вони захоплюють молодь, спонукають її до практичної наукової діяльності, формують компетентність, вміння працювати в команді. Участь обдарованих дітей у турнірах сприяє розвитку їхніх творчих здібностей, успішній соціалізації. В Україні щороку проводяться Всеукраїнські учнівські турніри: юних біологів, географів, істориків, економістів, інформатиків, правознавців, журналістів, математиків, фізиків, хіміків, винахідників і раціоналізаторів.

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ЩОДО ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ століття) наголошується на важливості вивчення предметів природничо-математичного циклу, адже, як зазначав у своїй доповіді на підсумковій колегії Міністерства освіти і науки 22 серпня 2008 року Міністр освіти і науки України Іван Вакарчук, “високі досягнення в галузі природничо-математичних дисциплін – показник конкурентоспроможності держави в галузі фундаментальних наукових і новітніх технологій” [10, 4].

Про зацікавленість учнів у вивченні природничо-математичних дисциплін свідчить зростання кількості учасників конкурсів природничо-математичного спрямування.

Серед пріоритетних змагальних форм юних освітніх навчальних закладів (наказ Міністерства

освіти і науки України “Про проведення Всеукраїнського конкурсу юних дослідників та винахідників “Едісони ХХІ століття” від 06.10.2006 р. №688) і заочний математичний конкурс “Золотий ключик” для учнів 4 – 9 класів (наказ Міністерства освіти і науки України “Про проведення заочного математичного конкурсу “Золотий ключик” для учнів 4 – 9 класів навчальних закладів України” від 28.12.2006 р. №867). Важливою особливістю таких інтелектуальних конкурсів є те, що в них беруть участь діти різних вікових категорій. Це дає можливість вибудувати цілісну систему роботи з обдарованою молоддю.

Неабияку роль у підтримці здібної і обдарованої молоді відіграє також Міжнародний конкурс з української мови ім. П. Яцика, який проводять

1. Державний рівень

- організація роботи з громадськістю із створення сприятливого середовища для розвитку та самореалізації обдарованої молоді;
- формування системи виявлення, навчання, виховання обдарованої молоді і надання їй соціально-педагогічної підтримки;
- створення на основі інформації про обдаровану молодь, що надходить від регіональних банків даних, та систематичне поповнення Всеукраїнського банку даних “Обдарованість”;
- удосконалення нормативно-правової бази з питання підтримки обдарованої молоді;
- проведення наукових досліджень Академією педагогічних наук, зокрема науково-методичного супроводження виявлення, відбору і підтримки обдарованої молоді в межах коштів, виділених Академії на відповідні цілі;
- розроблення індивідуальних програм психолого-педагогічного супроводження обдарованої молоді;
- визначення альтернативних шляхів ефективної реалізації творчих здібностей обдарованої молоді;
- опрацювання питання щодо утворення та розміщення державної спеціалізованої школи-інтернату для інтелектуально обдарованих дітей як навчального закладу та центру координації науково-методичної роботи обласних навчальних закладів для обдарованої молоді;
- проведення загальнонаціональних олімпіад, конкурсів, конкурсів-захистів, турнірів і фестивалів та забезпечення участі обдарованої молоді у міжнародних інтелектуальних і творчих змаганнях;
- впровадження кращого міжнародного досвіду роботи з обдарованою молоддю;
- підвищення рівня професійної підготовки (перепідготовки) педагогічних працівників та вдосконалення методологічних основ роботи з обдарованою молоддю;
- забезпечення наступності в роботі з обдарованою молоддю у загальноосвітніх, позашкільних, зокрема початкових спеціалізованих мистецьких (школах естетичного виховання), професійно-технічних і вищих навчальних закладах;
- розроблення навчальних програм та технічних засобів навчання, видання сучасних підручників і посібників, упровадження спецкурсів та факультативів, спрямованих на розвиток здібностей обдарованої молоді;
- формування та впровадження системи соціальної підтримки і заохочення обдарованої молоді;
- поширення відомостей про результати здійснення передбачених Програмою заходів через засоби масової інформації та Інтернет.

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ЩОДО ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

2. Регіональний рівень

- створення регіонального банку даних про обдаровану молодь;
- вивчення питання щодо утворення обласних спеціалізованих шкіл-інтернатів для інтелектуально обдарованих дітей;
- збільшення кількості ліцеїв, гімназій, колегіумів і навчальних закладів з поглибленим та профільним вивченням окремих предметів;
- випробування і запровадження сучасних методик виявлення навчання та виховання обдарованої молоді та надання їй соціально-педагогічної підтримки;
- забезпечення ефективної діяльності загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів з метою створення умов для розвитку особистості та вироблення самобутніх професійних якостей;
- проведення підготовки (перепідготовки) і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, які працюють з обдарованою молоддю;
- активне залучення обдарованої молоді до науково-дослідницької, експериментальної, творчої діяльності в гуртках, філіях Малої академії наук учнівської молоді тощо;
- популяризація здобутків обдарованої молоді, кращого педагогічного досвіду роботи з нею;
- розроблення дієвого механізму стимулювання обдарованої молоді та її наставників.

щорічно завдяки спільними зусиллям Міністерства освіти і науки України, Ліги українських меценатів та Освітньої фундації Петра Яцика (Канада). Конкурс є наймасштабнішим національно-патріотичним проектом за роки незалежності України. Окрім вищезазначених конкурсів, проводиться безліч конкурсів творчого характеру.

У формуванні інтелектуального потенціалу нації, створенні оптимальних умов для виявлення та соціальної підтримки обдарованої молоді велика роль належить Малій академії наук, важливим індикатором діяльності якої є Всеукраїнський конкурс-захист науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України. У Положенні про Малу академію наук учнівської молоді зазначено, що це “профільний позашкільний навчальний заклад, основним напрямом діяльності якого є дослідницько-експериментальний, що передбачає залучення учнів до науково-дослідницької діяльності, ..., виявлення, розвиток і підтримку обдарованої молоді, створення умов для її творчої реалізації” [11, 52].

На позашкільну освіту покладається особлива місія забезпечення всебічного розвитку здібностей, талантів та обдарувань дітей і молоді, задоволення їхніх природних пізнавальних інтересів через науково-дослідницьку роботу, заохочення творчої активності, мотивації до самовдосконалення, саморозвитку. Адже максимально наблизити освіту і виховання до розкриття природних здібностей кожної людини – споконвічна мета і мрія педагогіки. Це сприяє реалізації провідного принципу державної освітньої політики щодо єдності освіти і науки.

Серед інтелектуальних змагань зростає популярність щорічного Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України. Сьогодні МАН – це 27 територіальних відділень (за кількістю обласних центрів).

Як свідчить результат МАН України – це не гра науковців, а серйозна копітка робота з учнівською молоддю, яка має конкретні результати і велике соціальне значення. Ця робота важка, складна, але надзвичайно перспективна для нашої держави, тому що талановиті діти сьогодні – це майбутні вчені, професіонали та лідери, які визначатимуть соціальний, економічний прогрес України.

У практиці багатьох позашкільних навчальних закладів України існують різні форми заохочення переможців, призерів Всеукраїнських конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт учнів та юних талантів, зокрема матеріальне заохочення: отримання щомісячної стипендії, нагородження цікавими поїздками Україною, за кордон та інше.

Учасники міжнародних учнівських олімпіад, які здобувають вищу освіту в Україні, отримують щорічні стипендії Президента України (Указ Президента України “Про стипендії Президента України учасникам і призерам міжнародних учнівських олімпіад з базових навчальних предметів” від 30.12.1998р. №1419/98). За результатами Всеукраїнських учнівських олімпіад з української мови та літератури переможцям призначаються стипендії імені Тараса Шевченка (10 стипендій), Кабінету Міністрів України (27 стипендій). Починаючи з 2006 року, призначаються стипендії

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ЩОДО ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

переможцям Всеукраїнських учнівських олімпіад з 15 навчальних предметів (150 стипендій) і Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України (120 стипендій).

Міністерство освіти і науки приділяє особливу увагу випускникам загальноосвітніх навчальних закладів, які є переможцями фінальних етапів престижних змагань і збираються вступати до вищих навчальних закладів. Учасники міжнародних змагань, призери (особи нагороджені дипломами I – III ступенів) IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад мають пільги при вступі, якщо вони обирають напрям підготовки (спеціальність), для якого профільним є предмет, з якого вони брали участь у олімпіаді.

З метою популяризації здобутків обдарованої учнівської молоді започатковано серію книг “Обдарована молодь України” на кошти Гранту Президента України для обдарованої молоді у 2007 році. Уже вийшла з друку перша книга, яка містить оглядову інформацію про філософсько-наукові основи феномену обдарованості, засади державної підтримки обдарованості, міжнародний досвід, оцінку сучасного стану та досвід роботи окремих середніх та вищих навчальних закладів, благодійних фондів, громадських організацій, засобів масової інформації. Друга книга, що готується з 1 вересня 2008 року, буде видана на виконання завдань поставлених Законом України “Про загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004 – 2008 роки”, Указом Президента України “Про додаткові заходи щодо державної підтримки обдарованої молоді” та Державною цільовою програмою роботи з обдарованою молоддю на 2007 – 2010 роки [7].

Висновки. Підбиваючи підсумки, слід наголосити, що державна політика підтримки обдарованої учнівської молоді в Україні має помітні досягнення:

- ґрунтовні теоретичні напрацювання з педагогіки та психології обдарованості;
- створення спеціалізованих навчальних закладів/їх підрозділів;
- діяльність Малої академії наук та інших закладів позашкільної освіти;
- розвинена система заохочень;
- творчі здобутки самих обдарованих.

Водночас є проблеми, подолання яких пов’язане з розв’язанням питань на державному рівні, а саме: посилення матеріально-технічного забезпечення закладів, які готують дітей до подальшої наукової роботи, створення умов для тісної

співпраці з ВНЗ та галузевими інститутами НАН України, поліпшення роботи інститутів післядипломної педагогічної освіти щодо розробки науково-методичного забезпечення роботи з обдарованою молоддю.

Ми переконані в тому, що з подальшим розвитком суспільства питання державної підтримки обдарованої молоді набуватиме більшої актуальності, адже обдаровані люди – це ресурс економічного та гуманітарного розвитку суспільства XXI століття.

Подальші дослідження. Вважаємо, що розпочате дослідження потребує логічного продовження у напрямі вивчення діяльності громадських інститутів суспільства щодо пошуку підтримки та розвитку обдарованої учнівської молоді.

1. База українського законодавства / Доступний з: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Великий енциклопедичний юридичний словник / За редакцією академіка НАН України Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2007. – 992 с.

3. Діти України: Указ Президента // Голос України. – 2002. – 24 жовтня.

4. Закон України “Про освіту” / Середня освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання. За заг. ред. В.С. Журавського. – К.: ФОРУМ, 2004. – 1084 с.

5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004.

6. Національна доктрина розвитку освіти / Середня освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання. За заг. ред. В.С. Журавського. – К.: ФОРУМ, 2004. – 1084 с.

7. Обдарована молодь України: оцінка сучасного стану та поширення перспективного досвіду роботи з обдарованою молоддю в регіонах України / Терещук С.О., Антонова О.Є., Науменко Р.А. та ін. – Київ: ВМГО “Союз обдарованої молоді”, 2008. – 156 с.: іл.

8. Обдарована молодь України / Доступний з: <http://www.som.org.ua>

9. Популярна юридична енциклопедія / Кол. авт.: В.К. Гіжевський, В.В. Головенко ... В.С. Ковальський (кер.) та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 528 с.

10. Про підсумки розвитку загальної середньої та дошкільної освіти у 2007 – 2008 навчальному році та завдання на 2008 – 2009 навчальний рік / Інформаційно-аналітичні матеріали до підсумкової колегії МОН України (22 серпня 2008 року) // Освіта України. – №61 – 62 (946). – 15 серпня 2008 р.

11. Про затвердження Положення про Малу академію наук учнівської молоді: наказ Міністерства освіти і науки України від 09.02.2006 р. №90 // Інформаційний збірник МОН України. – 2006. – №8 – 9. – С. 50 – 64.

